

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ФАКУЛЬТЕТ соціально-психологічної освіти та управління

КАФЕДРА аналітичної економіки та менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

_____ **Андрій ФОМЕНКО**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поведінкова економіка

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь

магістр

(назва ступеня вищої освіти)

Спеціальність

051 Економіка

(шифр і назва)

Освітня програма **№ 928 «Економіка» від 01 листопада 2018 р.**

(назва, дата і № наказу про затвердження ОП)

Статус навчальної дисципліни: **обов'язкова**

(обов'язкова або вибіркова)

Мова навчання:

українська

Дніпро – 2020

Поведінкова економіка // Робоча програма навчальної дисципліни. – Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. – 11 с.

РОЗРОБНИК:

Паршин Ю.І., професор, доктор економічних наук

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. **Грибіненко О.М.**, кандидат економічних наук, доцент, декан фінансово-економічного факультету, НТУ «Дніпровська політехніка».
2. **Овчаренко О.В.**, кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, організації виробництва та теоретичної і прикладної економіки ДВНЗ «УДХТУ».

Розглянуто на засіданні кафедри фінансово-економічної безпеки
_____ 2020 р., протокол № ____

Рекомендовано Науково-методичною радою університету
_____ 2020 р., протокол № ____

Схвалено Вченою радою університету, рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом трьох років.

«__» _____ 2020, протокол № ____
(до 5 років)

Метою вивчення навчальної дисципліни «Поведінкова економіка» є формування у студентів знань теорії та практики поведінкової економіки, розуміння поведінкових закономірностей та їх впливу на перебіг економічних процесів, формування на цій основі професійних компетентностей у сфері прийняття економічних рішень.

Поведінкова економіка – навчальна дисципліна, що вивчає закономірності впливу соціальних, когнітивних та емоційних факторів на економічні стосунки та поведінку економічних суб'єктів, тому завданнями навчальної дисципліни є вивчення теоретичних положень поведінкової та експериментальної економіки; засвоєння правил, принципів, оволодіння інструментами та методами дослідження впливу поведінкових факторів на прийняття економічних рішень; удосконалення вмінь та навичок застосування поведінкових моделей у розвитку економічних відносин та управлінні економічними суб'єктами.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни «Поведінкова економіка» є засвоєння таких дисциплін: «Економічна теорія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка».

Вивчення навчальної дисципліни «Поведінкова економіка» передбачає досягнення такого кваліфікаційного рівня підготовки бакалавра, за якого він повинен:

знати:

1) сутність, категорії та концепції поведінкової економіки; завдання та методи поведінкової економіки; відмінності традиційних та поведінкових економічних моделей; обмеження раціональної моделі та типові помилки в економічних рішеннях, що нею обумовлені;

2) методи та інструменти оцінювання і моделювання економічної поведінки; практичні аспекти застосування соціальних, когнітивних та емоційних чинників у різних сферах економічної діяльності; логіку та методику проведення економічних досліджень;

3) особливості міжчасового вибору та основні положення теорії перспектив; соціальні, когнітивні та емоційні чинники, що впливають на зміну ієрархії уподобань; соціально-психологічні та фізіологічні механізми прийняття рішень; евристики, фрейми та аномалії в економічній поведінці;

вміти:

1) відтворювати основні поняття та конструкції проблем застосування економічних законів; користуватися економічними поняттями і категоріями, бачити зв'язки між економічними явищами, розуміти закономірності їх розвитку; вирішувати тести та виконувати індивідуальні завдання;

2) розкривати зміст економічних категорій та законів; оперувати методами економічного аналізу в дослідженнях процесів та явищ економічного життя суспільства;

3) визначати сутність та структуру суспільного виробництва, досліджувати еволюцію форм його організації; порівнювати різні типи економічних систем, структуру та механізми їх функціонування;

4) вичерпно, логічно та творчо викладати інформацію в усній і письмовій формі; ґрунтовно висловлюватися та дискутувати, пов'язуючи при цьому теоретичний матеріал з проблем застосування законів із конкретними практичними питаннями регулювання виробничих відносин;

Професійні компетентності за результатами вивчення «Поведінкова економіка»:

$ЗК_8$ – Здатність проводити дослідження та презентувати результати;

$СК_1$ – Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для управління економічною діяльністю;

$СК_3$ – Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних завдань;

$СК_4$ – Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та економіко-математичні методи і моделі для дослідження економічних та соціальних процесів;

$СК_8$ – Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

Обсяг навчальної дисципліни: Додатки 1.1, 1.2. (оновлюється щорічно).

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ РАЦІОНАЛЬНОСТІ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІЙ ТА ПОВЕДІНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ТОЧКИ ДОТИКУ ТА РОЗХОДЖЕННЯ

Поняття економічної поведінки. Еволюція уявлень про людину в економічних теоріях. Поведінкова економіка як наука про прийняття економічних рішень, реальні економічні стосунки та економічну поведінку. Раціональність, раціональна та ірраціональна поведінка. Відмінності класичної та поведінкової моделей людини в економіці.

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ КОГНІТИВНИХ ЕВРИСТИК (COGNITIVE HEURISTICS), ЯК МЕХАНІЗМУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЕКОНОМІЧНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

Поняття й види когнітивних процесів. Свідомість і контроль дій. Сенсорно-перцептивні процеси. Пам'ять, мислення, мовна діяльність. Поняття комунікації. Когнітивні процеси в прийнятті економічних рішень. Закономірності сприйняття часу та простору. Види ілюзій. Сприйняття руху. Впізнавання та пригадування. Ефекти запам'ятовування. Теорія подвійного кодування. Увага, її види та особливості. Когнітивні обмеження. Обмеження процесів сприйняття. Обмеження процесів пам'яті. Феномени уваги та обмеження процесів мислення.

ТЕМА 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ГІПОТЕЗ: ЧИННИКИ ГРАБІЖНИЦЬКОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА ДИСКРИМІНАЦІЇ, ОСНОВНІ ПОСТУЛАТИ ТЕОРІЇ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ

Концепції прийняття рішень в умовах ризику. Концепція очікуваної корисності. Обмеження теорії Неймана-Моргенштерна. Міра неприйняття ризику Ерроу-Пратта. Парадокс Алле. Нетранзитивність переваг в умовах ризику. Теорія перспектив Канемана-Тверські. Основні постулати теорії. Функція цінності в теорії перспектив. Зміна переваг як адаптивний механізм саморегуляції поведінки. Ефекти ризикованого вибору. Ефект достовірності. Ефект ймовірності. Ефект відображення. Нелінійне оцінювання ймовірностей. Уникнення збитків. Неприйняття ризику як стереотип у поведінці інвесторів. Теорія перспектив у діяльності інших суб'єктів ринку. Вибір у ситуації вільного вибору. Вибір у ситуації елімінації варіантів.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Поведінкова економіка» передбачено:

- для заочної форми навчання – (2 семестр) екзамен;

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Критерієм успішного проходження Здобувачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

За результатами аудиторної роботи здобувач має отримати максимальну кількість 30 балів (кожне заняття оцінюється за п'ятибальною шкалою); за результатами самостійної роботи – 15 балів та за результатами індивідуальної роботи – 15 балів. Таким чином бали за поточний контроль (40-60 балів). Бали за результатами успішного складання екзамену/заліку (20-40 балів).

Критерії оцінювання аудиторної роботи Здобувачів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
1	Курсант, студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Критерії оцінювання самостійної роботи Здобувачів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи Здобувачів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на індивідуальну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні аналітичні навички та практичні вміння; всі розрахункові завдання, передбачені індивідуальною роботою, виконані в повному обсязі. Під час індивідуальної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.

6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час індивідуальної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.
1-5	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом індивідуальної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
0	Здобувач не готовий до виконання індивідуального завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.

Для навчальної дисципліни «Поведінкова економіка» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: екзамени; заліки; стандартизовані тести; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи тощо.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Для проведення лекційних занять використовується проектор типу Epson EB-X05, а також нотбук Acer.

до Робочої програми з навчальної
дисципліни

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

_____ **Лариса НАЛИВАЙКО**

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поведінкова економіка

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь

магістр

Спеціальність 051 Економіка

(назва ступеня вищої освіти)

(шифр і назва)

на 2020 / 2021 навчальний рік

Форма навчання **ЗАОЧНА**

Обсяг **5** кредиту ЄКТС (150 годин)

Факультет **соціально-психологічної освіти та управління**

Курс **1** Групи **МЗ-ЕК-021**

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практичні заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Поняття раціональності в експериментальній та поведінковій економіці: точки дотику та розходження	49	4	2	2		45
2.	Поняття когнітивних евристик (cognitive heuristics), як механізму прийняття рішень економічними суб'єктами	51	6	2	2	2	45
3.	Експериментальна перевірка функціональних гіпотез: чинники грабіжницького ціноутворення та дискримінації, основні постулати теорії суспільних благ	50	4	2		2	46
	Разом за семестр	150	14	6	4	4	136
	Форма підсумкового контролю	екзамен					

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри аналітичної економіки та менеджменту

Протокол від «___» _____ 2020, № ____ .

Завідувач кафедри

Сергій ІВАНОВ

до Робочої програми з
навчальної дисципліни

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поведінкова економіка

Освітній ступінь магістр
(назва ступеня вищої освіти)
на 2020 / 2021 навчальний рік

Спеціальність 051 Економіка
(шифр і назва)

Основні нормативні акти:

1. Закон України «Про національну безпеку України». Документ 2469-XIV, чинний, поточна редакція – Редакція від 15.08.20120, підстава – 808-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Документ 2464-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 27.12.2019, підстава - 341-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
3. Закон України «Про оплату праці». Документ 108/95-ВР, чинний, поточна редакція – Редакція від 27.12.2019, підстава – 341-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
4. Наказ МФУ «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Документ z0336-13, чинний, поточна редакція – Редакція від 23.07.2019, підстава - z0685-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Закон України № 31-32, ст. 263. Документ 755-IV, чинний, поточна редакція – Редакція від 16.07.2020.

Підручники:

1. Наумік К.Г. Економічна психологія : навч. посіб. Харківський національний економічний університет. – Харків : ХНЕУ, 2018. 274 с.
2. Методические рекомендации к практическим занятиям по учебной дисциплине «Экономическая психология» для студ. всех спец. всех форм обуч. Харьковский национальный экономический университет. Харьков : ХНЭУ, 2017. 119 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Словник фінансово-правових термінів / [Антипов В.І., Білецька Г.М., Воронова Л.К. та ін.]; За заг. ред. Л.К.Воронової; Нац. акад. держ. податк. служби України. НДІ фін. права. Ірпінь, 2016. 343 с.

2. Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика. - навч. посіб. / Ходаківська В.П. Беляєва В. В. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 616 с.

Інші джерела:

1. Когнитивист. Когнитивный подход, когнитивные методы и технологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cognitivist.ru>.
2. Поведенческая экономика // HR-portal. HR-сообщество и публикации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hr-portal.ru>.
3. Поведенческая экономика: актуальные проблемы и перспективы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psyfactor.org/news/psy-conf-5.htm>

Інтернет-ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Державна науково-технічна бібліотека України URL: <http://www.gntb.gov.ua/ua/>
3. Ефективна економіка URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php>
4. Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету Львівська політехніка URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/>
5. Словарь научных терминов URL: <http://msuee.ru/science/Voc%20OND/SLOVAR.htm>
6. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В.Стефаника URL: <http://www.lsl.lviv.ua/>
7. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Все про бухгалтерський облік URL: <http://www.vobu.com.ua/>
9. Державна фіскальна служба України URL: <http://sfs.gov.ua/>
10. Міністерство фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua/>

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри аналітичної економіки та менеджменту

Протокол від « ____ » _____ 2020, № ____

Завідувач кафедри

Сергій ІВАНОВ